

Odnosi Srbije i Bosne i Hercegovine

Raspad socijalističke Jugoslavije 1991-2. i rat na tlu Bosne i Hercegovine 1992-5. su događaji koji su ključno definisali odnose SRJ/Srbije i Bosne i Hercegovine u dosadašnjem periodu, i u tom smislu teško je preceniti njihov uticaj. Tek nakon završetka rata krajem 1995, Dejtonskim sporazumom i potom Pariskim mirovnim ugovorom, dve zemlje su priznale jedna drugu, zajedničkom izjavom dva tadašnja predsednika, Slobodana Miloševića i Alije Izetbegovića, oktobra 1996. No, uspostavljanje punih diplomatskih odnosa je moralo čekati promenu vlasti u Beogradu 5. oktobra 2000, te je zajedničkim Protokolom iz decembra te godine konačno regulisano i to pitanje. Maja 2001. formiran je Međudržavni savet za saradnju kojeg čine predsednik (tada SRJ, danas Srbije) i sva tri člana Predsedništva BiH.

S obzirom na logiku rata '90-ih i nacionalne podele, te stvaranje Republike Srpske kao jednog od dva entiteta unutar Bosne i Hercegovine, zvanični Beograd je ubrzo posle rata razvio ugovorne odnose sa Banja Lukom, koristeći mogućnosti koje je za to dao Dejtonski sporazum. Sporazum o specijalnim vezama između SRJ i Republike Srpske je potpisan u januaru 1997. Potom, nakon promene vlasti u Beogradu potpisan je novi Sporazum o specijalnim paralelnim vezama, marta 2001. Sa raspadom Državne zajednice Srbije i Crne Gore juna 2006. uslovio je adaptiranje tog sporazuma, što je i učinjeno potpisivanjem trećeg sporazuma (Sporazum o specijalnim paralelnim odnosima) u septembru iste godine. Zadnji i danas važeći sporazum, pored pozivanja na Ustave Srbije i Bosne i Hercegovine te Republike Srpske, poštovanje suverenosti dve države, povezuje političke institucije Beograda i Banja Luke kroz Veće za saradnju koje čine predsednici i predsednici vlada, i kroz saradnju dve skupštine. Široko postavljene teme obuhvataju privredu, zakonodavstvo, zaštitu sloboda i suzbijanje kriminala, obrazovanje, nauku, zdravstvo, turizam.

Nema nikakve sumnje da je, suštinski, položaj Republike Srpske najvažnije pitanje koje postoji u odnosima između BiH i Srbije. Zainteresovanost Srbije za položaj Republike Srpske je dvostruka: sa jedne strane Srbija se obavezala da će biti garant očuvanja Dejtonskog sporazuma, a sa druge strane zainteresovanost postoji i zbog toga što u BiH žive brojni pripadnici srpskog naroda, a koji većinski naseljavaju teritorije Republike Srpske.

Aktuelni odnosi i bilateralne teme

U prethodnoj deceniji ključni datumi relevantni za odnos između Republike Srbije i BiH ticali su se teme referenduma o nezavisnosti u Republici Srpskoj i odnosa Srbije prema genocidu u Srebrenici. Odnosi dve zemlje našli su se u posebno teškoj situaciji u vreme kada su se održavali (ili kada su bili najavljivani) referendumima u Republici Srpskoj. Prvi takav slučaj

dogodio se 2011. godine kada je najavljen Referendum o autoritetu državnog pravnog sistema. Drugi slučaj dogodio se 2015. godine, kada je za novembar bio najavljen, za sada još uvek neodržani, Referendum o nadležnosti Suda Bosne i Hercegovine. Treći takav slučaj dogodio se septembra 2016. godine kada je održan Referendum o Danu Republike Srpske. I kada su referendumi najavljivani, i kada je referendum održan, bilo je jasno da, svojom voljom ili bez nje, zvanični Beograd biva uvučen u političke sukobe unutar BiH. I Banjaluka i Sarajevo, ali i Brisel, svako na svoj način, očekivali su od Beograda da se odredi prema referendumima. U oba slučaja kada su referendumi najavljivani, ali ne i održani, tj. 2011. i 2015. godine, i pogotovo kada je referendum bio održan septembra 2016. godine, izostala je značajnija podrška Republike Srbije prema zvaničnoj Banjaluci. U tom kontekstu treba notirati i da predsednik Vlade Republike Srbije nije prisustvovao proslavi četvrt veka postojanja Republike Srpske 9. januara 2017. godine.

Nakon izvesnog zahlađenja u odnosima između Srbije i BiH, koje je nastupilo u periodu između 2007. i 2009. godine, u periodu nakon presude Međunarodnog suda pravde u Hagu po tužbi BiH za genocid, poboljšanje je krenulo 2010. godine, kada je Narodna skupština Republike Srbije usvojila Deklaraciju o osudi zločina u Srebrenici. U članu 1 Deklaracije kaže se:

Narodna skupština Republike Srbije najoštrije osuđuje zločin izvršen nad bošnjačkim stanovništvom u Srebrenici jula 1995. godine, na način utvrđen presudom Međunarodnog suda pravde, kao i sve društvene i političke procese i pojave koji su doveli do formiranja svesti da se ostvarenje sopstvenih nacionalnih ciljeva može postići upotrebom oružane sile i fizičkim nasiljem nad pripadnicima drugih naroda i religija, izražavajući pri tom saučešće i izvinjenje porodicama žrtava zbog toga što nije učinjeno sve da se spreči ova tragedija.¹

Retorički izraz u kojem se termin „genocid“ ne koristi eksplicitno nego izvedeno, kroz navod „na način utvrđen presudom Međunarodnog suda pravde“, ostao je širi stav rukovodstava Srbije od tada. Ukupno gledano, Deklaracija je donela relaksiranje odnosa dve zemlje. U tom ključu bi trebalo posmatrati i posetu Borisa Tadića BiH u julu 2011. godine, kao i trilateralni sastanak predsednika Srbije, predsednika Hrvatske i članova Predsedništva BiH na Brionima u julu iste godine. Sa promenom vlasti u Srbiji 2012. godine nije došlo do značajnije promene. U zvaničnom Sarajevu je posebno dobro primljena izjava predsednika Srbije Tomislava Nikolića iz 2013. godine kada se Nikolić izvinio u ime građana Srbije za zločine počinjene u Srebrenici u leto 1995. godine.

Ipak, nasleđe sukoba nije lako prevladati, što se najbolje moglo videti tokom posete premijera Vučića Srebrenici u leto 2015. godine. Sva složenost odnosa između dve države pokazala se na primeru ove posete i svega što se dogodilo tokom i nakon nje. Poseta premijera

---

¹ „Декларација Народне скупштине Републике Србије о осуди злочина у Сребреници“, 20/2010-3, <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/skupstina/deklaracija/2010/20/1/reg>

Vučića Srebrenici je svakako imala za cilj i da popravi odnose između dve države. Tokom posete, srpski premijer je bio meta napada kamenicama. Ne samo da je došlo do ozbiljnog incidenta, gde je napadnut i životno ugrožen visoki predstavnik jedne države, već nakon toga zemlja domaćina nije pokazala preteranu zainteresovanost da počinioce identifikuje i procesuiru. Poseta koja je imala za cilj da popravi odnose između dve države, završila se sa potpuno drugačijim efektom.

Poslednji slučaj kada je tema Srebrenice ponovo dospela u središte pažnje je bio intervju premijerke Srbije Ane Brnabić za *Dojče Vele*² novembra 2018. u kojem je na temu genocida rekla:

Ne, ne mislim da je strašni masakr u Srebrenici bio genocid.

[...]

Ne. To je bio gnusni zločin. Ratni zločin. Nisam ponosna na to. To nije učinjeno u ime srpskog naroda i Srbija ne može kolektivno biti okrivljena za ono što se tamo dogodilo.

[...]

Ne mislim da je bio genocid.

[...]

Ne mislim da je bio genocid. Mislim da je... znate, mislim da je bio užasan, užasan zločin, ali genocid je u suštini kada... genocid je kada poubijate cijelu populaciju, žene, decu, a to ovde nije bio slučaj.

Ovom izjavom se odmakla od skupštinske Deklaracije iz 2010. koja nije negirala niti propitivala prirodu zločina. Njen iskorak je, očekivano, izazvao oštre reakcije u Sarajevu, a sa strane Srbije nije do kraja pojašnjeno da li se radilo o promeni zvaničnog stava, mada daljih i formalnih koraka na tu temu nije bilo.

Odnosi između Srbije i BiH odvijaju se u još dva okvira na koje treba obratiti pažnju. Radi se o trilateralnim odnosima na relaciji Srbija - Hrvatska - BiH i na relaciji Srbija - Turska - BiH. Ustavna struktura BiH i neharmonični odnosi konstitutivnih naroda, automatski uključuju i susede, Srbiju i Hrvatsku, u unutrašnja bosanskohercegovačka pitanja. Poput Srbije i Hrvatska je potpisnik Dejtonskog sporazuma i garant suvereniteta BiH. Pored toga, ona pomno prati položaj hrvatskog naroda u BiH i podržava njegove težnje. U tom kontekstu, zbog težnji Hrvata u BiH da dobiju sopstveni, hrvatski entitet, hrvatska politika pomno prati položaj i aktivnosti Republike Srpske. Stjepan Mesić, tadašnji predsednik Hrvatske, u januaru 2010. godine izjavio je da bi u slučaju referenduma o nezavisnosti Republike Srpske momentalno poslao hrvatske oružane snage u severne delove BiH, tj. u entitet Republika Srpska.

Hrvatski politički predstavnici su često blokirali reforme državne uprave u BiH, zahtevajući veća prava za svoju zajednicu, što je pitanje i zahtev koji je automatski pokretao angažovanje i pažnju zvaničnog Sarajeva ali i Banjaluke, a samim tim i Beograda. Odnosi tri zemlje imali su povremeno visok nivo, kao kada su predsednici Srbije i Hrvatske Boris Tadić i Ivo Josipović naglasili značaj poštovanja teritorijalnog integriteta BiH u Briselu 2010. godine.

---

² „Ana Brnabić: „Još nismo spremni za EU“, DW, 15. novembar 2018, <https://www.dw.com/hr/ana-brnabi%C4%87-jo%C5%A1-nismo-spremni-za-eu/a-46307135>

Sam međunarodni položaj BiH najbolje pokazuje podatak da uopšte i postoji potreba da se javno naglasi značaj poštovanja njenog suvereniteta i teritorijalnog integriteta.

Sa druge strane, ti odnosi su često na niskom nivou. Kao i u slučaju Međudržavnog saveta za saradnju između Srbije i BiH, tako se i Međunarodni savet za saradnju Hrvatske i BiH ne sastaje redovno. Tokom 2016. godine pojavio se i problem hrvatskog ministra odbrane Damira Krstičevića, protiv koga se pripremala optužnica u Republici Srpskoj zbog zločina počinjenih tokom rata nad srpskim civilnim stanovništvom u području Orašja, grada na severoistoku BiH. Ovaj slučaj pokazuje svu trilateralnost odnosa u BiH, što se vidi na osnovu postojeće dileme: da li će Sarajevo postupiti prema zahtevima Republike Srpske i, s obzirom da se radi o optužnici protiv hrvatskog ministra kako će na to reagovati Hrvati u BiH i Hrvatska, ali i Srbija?

Odnosi na relaciji Srbija - Turska – BiH još su kompleksniji jer se radi o zemlji koja je regionalna sila. Turska može da ostvaruje svoj uticaj u odnosima između Srbije i BiH na nekoliko načina: kroz posredovanje između BiH i Republike Srbije; kroz posredovanje između frakcija Bošnjaka u Srbiji i podeljene islamske zajednice u Srbiji; kroz regionalne inicijative, poput Pakta stabilnosti JIE, Crnomorske ekonomske saradnje i Procesu saradnje država JIE; kroz proklamovane principe sopstvene spoljne politike, gde se ističe potreba zaštite i podrške muslimanskom stanovništvu na Balkanu; kroz trilateralnu komisiju Turska – BiH - Srbija. Na insistiranje tadašnjeg turskog ministra spoljnih poslova Ahmeta Davutoglua, održan je niz sastanaka koji su imali za cilj osnivanje trilateralne inicijative Srbija – BiH - Turska. Sastanak na najvišem nivou je održan u Ankari 14. i 15. marta 2013. godine, kada je potpisana deklaracija o odnosima ovih zemalja i dogovor o unapređenju ekonomske saradnje. Srbija je svoje učešće suspendovala ubrzo, 2013. godine u oktobru, nakon što je na Kosovu i Metohiji turski predsednik Redžep Tajip Erdogan izjavio „Kosovo je Turska“. U skorijoj budućnosti, ukoliko uzmemo u obzir trenutno udaljavanje Turske od EU, na Balkanu se može očekivati angažovanija i samostalnija politika Ankare nego što je to do sada bio slučaj. Dejan Jović primećuje i da je politika Turske prema BiH dobra prilika za Ankaru da uspostavi još jednu stratešku liniju koja bi joj osigurala „alternativu prema dosadašnjoj politici prevelikog oslanjanja na Zapad“. U ovom trenutku, praktični izraz odnosa u trilateralu Srbija -BiH – Turska je na planu infrastrukture, u razmatranju mogućnosti izgradnje auto-puta Beograd – Sarajevo, bilo produžetkom kraka Koridora 11 presecajući Drinu kod Višegrada, ili preko Semberije i Tuzle.

Ali, Srbija paralelno o infrastrukturi razgovara i sa Banja Lukom. Vlade Srbije i Republike Srpske (RS) su na poslednjoj zajedničkoj sednici, avgusta 2018, razmatrali zajednička ulaganja u HE Foča i Paoci na gornjoj Drini, vredne oko 200 miliona evra, kao i niz manjih programa (zapošljavanje mladih, razvoj lokalnih administracija, sistem izdavanja e-dozvola u građevini itd.). Saradnja je uokvirena izjavom premijerke Brnabić da „sve jača Srbija znači sve jaču Republiku Srpsku“, i zahvalnost predsedniku RS Miloradu Dodiku i premijerki RS Željki

Cvijanović na političkoj podršci koju pružaju zvaničnom Beogradu³, imajući u vidu pre svega pregovore sa Prištinom, gde je stav RS ključan u politici nepriznavanja nezavisnosti Kosova od strane zvaničnog Sarajeva.

Kosovska „veza“ između Srbije i BiH je dobila na vidljivosti u jesen 2018. na dva načina. Nakon neuspešnog pokušaja Prištine da postane član Interpola, kosovska vlada je uvela carine od 100% na uvoznu robu iz Srbije i BiH, kao dve zemlje regiona koje ne priznaju njenu nezavisnost. Dve zemlje su uputile zvanične žalbe CEFTA-i, čiji okvir slobodne trgovine reguliše ova pitanja, sa izgledom da će žalbe ići na arbitražu. Na ovaj način, BiH je postala žrtva spora između Beograda i Prištine. Drugo, tokom leta je u okviru pregovora Beograda i Prištine javno otvorena tema eventualnog „razgraničenja“ Srbije i Kosova, tj. izmene granice, po pretpostavci imajući pre svega u vidu etničku logiku. Bez namere da ulazimo u posve nejasne aspekte takvog aranžmana, jedna od posledica ove teme je oličena u još manje argumentovanom sloganu „Kosovo za Republiku Srpsku“ - implicitnog povezivanja želje u RS za otcepljenjem i prisajedinjenjem Srbiji i formalnog priznanja nezavisnosti Kosova od strane Srbije, kao neke vrste „kompenzacionog posla“.⁴ Tome, implicitno, idu u prilog i neke izjave srpskih zvaničnika, poput poruke ministra spoljnih poslova Ivica Dačića „da će Srbija uvek biti uz Republiku Srpsku i da je RS danas za Srbiju možda čak i od većeg nacionalnog interesa od Kosova i Metohije“.⁵

Slika 1: Transparent ispred zgrade Ministarstva spoljnih poslova Srbije⁶

³ „Brnabić i Cvijanović: Srbija ulaže u RS, važno jedinstvo“, *N1*, 29. avgust 2018, <http://rs.n1info.com/Region/a415738/Zajednicka-sednica-vlada-Srbije-i-RS.html>

⁴ „Kosovo i Republika Srpska u istom košu?“, *DW*, 29. avgust 2018, <https://www.dw.com/hr/kosovo-i-republika-srpska-u-istom-ko%C5%A1u/a-45264209>

⁵ „Ivica Dačić: Republika Srpska za Srbiju možda od većeg interesa nego Kosovo“, *N1*, 22. decembar 2018, <http://ba.n1info.com/Regija/a305117/Ivica-Dacic-Republika-Srpska-za-Srbiju-mozda-od-veceg-interesa-nego-Kosovo.html>

⁶ „LSV: Da li je Dačić autor transparenta o Kosovu i Republici Srpskoj?“, *Al Jazeera Balkans*, 3. februar 2019, <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/lsv-da-li-je-dacic-autor-transparenta-o-kosovu-i-republici-srpskoj>

Otvorena pitanja

Ratno nasleđe

Kada je reč o ratnim zločinima, (ne)procesuiranje optuženika predstavlja važno pitanje u odnosima dveju država. Slučajevi često nisu završavani, presude su u nemalom broju slučajeva obarane u žalbenim postupcima, a same istrage trajale su često duže od deset godina. Pored samog procesuiranja ratnih zločina često se govorilo i o pomirenju u regionu, neophodnom preduslovu za uspostavljanje boljih odnosa između dveju država. Sa mogućim obnavljanjem procesa protiv Srbije, tj. slanjem zahteva za reviziju presude pred Međunarodnim sudom u Hagu, pitanje ratnih zločina će u narednom periodu samo dobijati na važnosti.

Do sada su dve zemlje postigle nekoliko sporazuma koji bi trebalo da regulišu saradnju na ovom polju, kao što je, na primer, Ugovor između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i krivičnim stvarima. U smislu ovog ugovora, pravna pomoć obuhvata: dostavljanje pismena i preduzimanje procesnih radnji (saslušanje okrivljenog, stranaka, svedoka i drugih lica, oduzimanje predmeta, privremena predaja, uviđaj, veštačenje i dr), davanje obaveštenja o propisima ugovornih država, priznanje i izvršenje sudskih i arbitražnih odluka. Prema odredbama ovog ugovora, pravna pomoć se pruža preko nadležnih ministarstava. Potom, Ugovor između Srbije i Crne Gore i Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u krivičnim stvarima (iz 2005) Ovaj ugovor reguliše međusobno izvršavanje pravnosnažnih sudskih odluka u krivičnim stvarima, koje donese sud jedne države protiv državljanina druge države, ili protiv lica koja na njenoj teritoriji imaju prebivalište. Tužilaštvo BiH i Tužilaštvo za ratne zločine Srbije su 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida (Protokol). Protokol predviđa razmenu podataka i dokaza u vezi sa zločinima koji su počinjeni na teritoriji obe države, onda kada osumnjičeni imaju državljanstvo ili prebivalište druge države potpisnice, kao i obaveštavanje o fazi u kojoj se predmet nalazi nakon razmene informacija i dokaza.⁷

Kao primer loše saradnje dva pravosuđa može se uzeti aktuelni slučaj Novaka Đukića. Novak Đukić je pred Sudom BiH osuđen na 20 godina zatvora zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva, izvršenog artiljerijskim napadom na Tuzlansku kapiju 25. maja 1995. godine. Budući da Đukić poseduje državljanstvo Srbije i da je od ukidanja pritvora boravio u

---

⁷ Fond za humanitarno pravo, *Analiza i preporuke za unapređenje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina*, Beograd, 2018, str. 11-13, http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/12/Analiza_i_preporuke_za_unapredjenje_regionalne_saradnje_u_procesuiranju_ratnih_zlocina.pdf

Srbiji, BiH je uputila zamolnicu Srbiji za priznanje i izvršenje pravosnažne krivične presude, kako bi Đukić kaznu odslužio u Srbiji. Od 2015. do danas sednice sudskog veća po ovom postupku su odlagane, formalno zbog lošeg zdravstvenog stanja optuženog. Paralelno sa tim sudskim postupkom, tim Đukićeve odbrane je tokom 2014, 2015. i 2016. godine, u Tehničkoopitnom centru Vojske Srbije u Nikincima, organizovao eksperiment „Rekonstrukcija zločina na Tuzlanskoj kapiji“. Na osnovu rezultata eksperimenta izveden je zaključak da civili nisu mogli da stradaju od eksplozije granate ispaljene sa položaja VRS, odnosno da su činjenice utvrđene u pravosnažnoj presudi Suda BiH protiv Novaka Đukića netačne.⁸

Imperativ bilateralne saradnje na pitanjima nestalih lica se u zadnjih godinu dana diže na nivo regionalne saradnje kroz mehanizam Berlinskog procesa, i deklaracija koje su na Londonskom samitu u julu 2018. u tom smislu donete. Zemlje Berlinskog procesa (sa Zapadnog Balkana) su na sastanku u Crnoj Gori u novembru 2018. godine formirale Grupu za nestala lica koja bi, kroz dve ekspertske grupe, trebalo da ubrza rad na istraživanju sudbine oko 12000 preostalih lica, od kojih je oko 4000 još uvek neidentifikovano. Mehanizmi saradnje nacionalnih koordinacionih tela za nestala lica, učešća porodica, te finansiranja su određeni postignutim sporazumima i ostaje da se vidi da li će praksa doneti rezultate i pomake u tom smeru.

Sukcesija

Pitanje sukcesije je od velikog značaja i ono je od 2001. godine bilo na dnevnom redu pregovora dve države. Iako se na rešavanju pitanja sukcesije radilo aktivno od 2001. godine, pitanje je još uvek nerešeno. Osnova je Bečki sporazum iz 2001. godine, koji je u Srbiji ratifikovan 2002. godine. Pregovori teku sporo i još uvek nisu okončani. Tokom prethodne godine došlo je do primopredaje objekta ambasade u Turskoj, kada je objekat iz vlasništva Republike Srbije prešao u vlasništvo Bosne i Hercegovine, što je primer koliko dugo pregovori mogu trajati. Pored diplomatskih objekata veliko pitanje predstavlja i imovina preduzeća koja su osnovana od strane SR Srbije, a koja se sada nalazi u Bosni i Hercegovini, odnosno imovina preduzeća koja su osnovana od strane SR Bosne i Hercegovine, a koja se danas nalazi u Republici Srbiji.

Pitanje sukcesije je bilo jedno od pitanja koje je trebalo da rešava Međudržavni savet za saradnju između Srbije i BiH. Sukcesija je tako postala samo još jedno pitanje koje ovaj savet nije rešio. Čini se da je po pitanju sukcesije više inicijative imala bosanskohercegovačka strana, koja je čak ponudila i nacrt ugovora o uređenju imovinskih odnosa. Kada je reč o imovini, uglavnom se radi o nekretninama. Imovinu u Republici Srbiji imaju nekada velike i uspešne firme iz BiH: Agrokomerc, Fabrika duhana Sarajevo, Konfekcija Borac, Sarajevo osiguranje,

---

⁸ Isto, str. 4; „Novak Đukić "hospitalizovan zbog psihičkih problema"“, *N1*, 19. januar 2018, <http://ba.n1info.com/Vijesti/a238627/Novak-Djukic-hospitalizovan-zbog-psihičkih-problema.html>

Šipad komerc. Imovinu u Srbiji ima i nekoliko manjih preduzeća iz BiH. Kada je reč o imovini BiH, a koja je vlasništvo preduzeća iz Srbije, najviše imovine imaju sledeće firme: Jugoslovensko rečno brodarstvo, Apatinska pivara, Jugorendgen, Centrotekstil, Rapid i Termoelektrane Nikola Tesla. Jugoslovensko rečno brodarstvo je uspelo da povрати i da potom proda deo imovine u BiH. Međutim, nisu sve firme bile uspešne u takvim poduhvatima.

Pitanje sukcesije problematično je ne samo zbog toga što imovina propada i što nije vraćena vlasnicima, već i zato što lako dolazi do osećaja da je upravo sopstvena strana prošla lošije, što dodatno kvari odnose dve države. U štampi se često mogu pročitati tekstovi koji ne nude precizne informacije. Pitanje je i sudbina dela imovine, uglavnom umetničkih dela, koji je tokom vremena nestao.

Granice

Pitanje granice između Srbije i BiH ostalo je nerešeno do danas. Pored toga, Srbija nema rešeno granično pitanje ni sa Hrvatskom i Crnom Gorom, dok je Kosovo posebna tema. Sa druge strane, BiH je rešila granično pitanje samo sa Crnom Gorom, dok je sa Hrvatskom postigla sporazum 1999. godine koji se primenjuje u praksi, ali još uvek nije ratifikovan.

Proces razgraničenja Srbije i Bosne i Hercegovine je započeo 2001. godine formiranjem Međudržavne diplomatske komisije za državnu granicu između Savezne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine. Međutim, ta komisija je poslednje, 14. zasedanje održala maja 2010. godine. Od tada, granično pitanje se na diplomatskom nivou tematizuje kroz bilateralne sastanke delegacija ministarstva spoljnih poslova dve zemlje i povremenim istupima najviših državnih funkcionera. Glavni spor oko definisanja granične linije se može centrirati oko nekoliko spornih tačaka, HE Zvornik i HE Bajina Bašta, dela pruge Beograd – Bar koji prolazi kroz teritoriju BiH i delova BiH opštine Rudo.

Još 2003. je zvanični Beograd predložio BiH razmenu državnih teritorija. Predlog se odnosio na deo granice koja ide tokom reke Drine, s obzirom da reku preprečuju HE Zvornik i Bajina Bašta. Ukoliko bi granica razgraničenja išla sredinom rečnog korita ona bi presećala te dve hidroelektrane na polovinu. S obzirom da ih Srbija eksploatiše, predloženo je da na mestima gde se one nalaze, državna granica Srbije skrene na teritoriju BiH, kako bi hidroelektrane ostale u potpunosti na teritoriji Srbije, a da se BiH, zauzvrat, ponudi nadoknada teritorije iste kvadrature i istog kvaliteta na nekom drugom mestu.⁹ Komisija BiH se nikada formalno nije sama bavila tim zahtevom jer za tako nešto nije imala mandat, već je taj predlog Beograda 2004. uputila Savetu ministara BiH koji je ubrzo odbio takve predloge, zauzimajući stav da je potrebno potpisati i ratifikovati ugovor o granici na osnovu katastarskog

---

⁹ „Komisija za granice predložila BiH razmenu teritorija“, *B92*, 7. avgust 2003, https://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2003&mm=08&dd=07&nav_category=11&nav_id=116100

razgraničenja iz 1992. pa potom razgovarati o eventualnim promenama. Od 2006. do 2010. međudržavna komisija se nije sastajala, a sastanci tokom 2010. nisu doveli do približavanja stavova. Prema svedočenju jednog od članova (iz BiH) Međudržavne diplomatske komisije za državnu granicu, Željka Obradovića, na njenom poslednjem zasedanju 2010. godine BiH strana je izvršila verifikaciju granice na karti i imala je pripremljen nacrt sporazuma u skladu sa svojim stavovima što srpska strana nije želela parafirati, kao ni karte, ostajući pri stavu da je potrebno izvršiti korekciju granice pre zaključivanja sporazuma.¹⁰

Dve hidroelektrane na Drini su vlasništvo EPS-a i priključene su na Elektromrežu Srbije. Zvanični Beograd svoje vlasništvo nad njima smatra nespornim, i težnja da se granična linija definiše tako da njihovo korišćenje ne bude ometano, da granična linija u njihovom okruženju ne ide sredinom reke i uz kompenzaciju na drugom mestu, bi predstavljalo zaokruživanje tog vlasništva. Sa druge strane, zvanična pozicija BiH je ostala na stavu da granična linija treba da ide sredinom toka Drine pa da se potom gledaju mogućnosti korišćenja električne energije. Pored toga, postoje osporavanja vlasništva Srbije nad tim hidroelektranama, pošto je nejasno od kojih fondova su tačno one građene, da li od SR Srbije ili od SFR Jugoslavije. U tom smislu je indikativan primer TE Gacko (BiH) gde je Hrvatska elektroprivreda zatražila nadoknadu od 100 miliona evra tvrdnjom da je ista građena od sredstava saveznih fondova za nerazvijena područja, a da od rata nije isporučivala struju Hrvatskoj.

Poseban problem u vezi hidroelektrana je plavljenje područja koje se nalazi u BiH, u opštinama Zvornik, Višegrad, Srebrenica i Rogatica. Za period od početka rata 1992. ukupna šteta po tom osnovu je prema nezvaničnim informacijama ocenjena na oko 40 miliona evra, a poslednje vesti koje su nam dostupne govore o spremnosti Srbije da namiri štetu, mada se čini da je to pre svega vezano za politički pokušaj ukupnog rešavanja graničnog pitanja od kraja 2017. i početkom 2018.¹¹

Pruga Beograd-Bar prolazi kroz teritoriju BiH u dužini od oko 12 kilometara, sa stanicom Štrpci u opštini Rudo. Opštini Rudo pripada i enklava Međurečje kao deo mesne zajednice Mioče, a koja se nalazi okružena teritorijom opštine Priboj tj. njene mesne zajednice Sastavci. Eksklava ima površinu od oko 395 hektara i oko 180 stanovnika, a u svakodnevnom životu je usmerena ka opštini Priboj, a granični promet je regulisan ugovorom Srbije (i Crne Gore) i BiH 2005. godine. Srbija je uputila predlog da dođe do zamene teritorija, tako da granica ide sredinom reke Lim, od ušća Uvca do sela Sjeverina. Za višak teritorije koji bi pripao Srbiji, BiH je nuđena nadoknada po principu metar kvadratni za metar kvadratni, pri čemu bi zemlja bila istog kvaliteta. Sa svoje strane, BiH je tražila koridor koji bi spojio enklavu sa svojom opštinom

---

¹⁰ „Ugovor o granici BiH sa Srbijom nije usaglašen“, *Politika*, 22. januar 2019, str. 4.

¹¹ „Srbija spremna platiti desetine miliona KM duga opštinama Srpske?“, *Nezavisne*, 26. novembar 2017, <https://www.nezavisne.com/ekonomija/privreda/Srbija-spremna-platiti-desetine-miliona-KM-duga-opstinama-Srpske/453382>

Rudo, dok su predstavnici lokalne zajednice u jednom trenutku tražili da se enklava proglasi bescarinskom zonom.¹²

Novi sastanci Međdržavne diplomatske komisije za državnu granicu su inicirani na bilateralnim konsultacijama dva ministarstva spoljnih poslova u aprilu 2017. Malo posle toga predsednik Komisije za granice BiH Edin Kučukalić je izjavio da je BiH je obavestila Srbiju da je spremna za nastavak pregovora, ali da je iz Srbije je stigao odgovor da se dešavaju određene kadrovske promene u Komisiji i da nema raspoloženja da se pre 2018. nastave aktivnosti u vezi s ovim pitanjem.¹³ S obzirom da je na istovrsnom sastanku u Sarajevu sredinom januara 2019. ponovo ocenjeno da je potrebno intenzivirati rad međdržavnih komisija za granicu, i da je interesu obe zemlje potpisati sporazum o granici u najskorije vreme, pre svega zbog dobrosusedskih odnosa ali i stava Evropske komisije da je uređenje međdržavnih granica jedan od uslova za pristupanje zemalja regiona Evropskoj uniji, možemo zaključiti da komisija i dalje, od 2010. nije održavala sastanke i da se u suštini očekuje korak na najvišem političkom nivou.¹⁴

---

¹² „Između BiH i Srbije sporno 40 kvadratnih km“, *Nezavisne*, 30. oktobar 2017, <https://www.nezavisne.com/novosti/bih/Izmedju-BiH-i-Srbije-sporno-40-kvadratnih-km/449352>

¹³ „Hidroelektrane Zvornik i Bajina Bašta: Zašto BiH još nije naplatila 1,5 milijardi KM od Srbije“, *Faktor*, 26. avgust 2017, <https://faktor.ba/vijest/hidroelektrane-zvornik-i-bajina-basta-zasto-bih-jos-nije-naplatila-1-5-milijardi-km-od-srbije-260851>

¹⁴ „Bilateralne konsultacije između ministarstava spoljnih poslova Republike Srbije i Bosne i Hercegovine“, Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije, 11. april 2017, <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/pres-servis/saopstenja/17918-2017-04-12-07-39-34?lang=lat>